

Соціологія

УДК 314.7:316.658.3

Золотенкова Олександра Ігорівна

студентка

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Zolotenkova Oleksandra

Student of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Гончар Ігор Анатолійович

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри статистики,

інформаційно-аналітичних систем і демографії

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Honchar Ihor

PhD in Economics, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ТА ДУМОК
УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ**

**STATISTICAL ANALYSIS OF MIGRATION FACTORS AND
OPINIONS OF UKRAINIANS DURING THE WAR**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню факторів впливу на вимушену міграційну рухливість населення в умовах повномасштабної війни, виявленню взаємозв'язків між воєнними показниками. Розглянуто думки та настрої громадян щодо становища України і фінансової забезпеченості населення у регіональному та віковому розрізі. Проаналізовано впевненість українців щодо майбутньої перемоги.

Ключові слова: міграційний рух, повномасштабне вторгнення, думки населення.

Summary. The article is dedicated to investigating the factors influencing the forced migration of the population in conditions of full-scale war and identifying correlations between war indicators. It examines the public opinion and attitude regarding the situation in Ukraine and the financial well-being of the population, considering regional and age context. The confidence of Ukrainians in the future victory is analyzed.

Key words: migration, full-scale invasion, public opinion.

Постановка проблеми. Наприкінці лютого 2022 року життя України та її населення зазнало вимушених трансформацій. На жаль, повномасштабне вторгнення ворога в Україну триває і досі, РФ продовжує нищити українські населені пункти, життя та плани людей. Війна торкнулась усіх сфер діяльності країни, залишаючи невиправні сліди на кожному куточку її існування. Україна не відступає і продовжує боротися за свою суверенність та незалежність. Саме в такій ситуації українці об'єдналися і як єдиний механізм працюють, відновлюють економіку та інші аспекти життя країни. Уряди інших країн не залишилися осторонь і регулярно надають фінансову, військову та гуманітарну допомогу, створили соціальні програми і стали притулком для українських біженців. Мільйони українців покидали Батьківщину з надією врятувати своє життя від ворожих снарядів і ракет, певна частина і досі залишилася жити поза межами України, а деякі втратили рідні домівки і більше не мають куди повертатись. Залежно від розвитку подій під час повномасштабного вторгнення, формуються нові настрої серед населення, що впливає на їхні рішення та погляди.

Мета даної роботи – провести статистичний аналіз впливу на міграційні процеси населення України та оцінити настрої та думки населення протягом повномасштабної війни.

Матеріали та методи дослідження. Інформаційною базою дослідження слугують результати серії загальнонаціональних опитувань, проведених Соціологічною групою «Рейтинг» [4; 5] упродовж повномасштабного вторгнення. Вибіркові обстеження організовані за схемою стратифікованого добору (вік, стать і тип поселення), із загальним обсягом вибірки для населення України віком 18 років і старше 1000 осіб. Похибка репрезентативності з імовірністю 0,95 коливалась у межах 3,1%.

Також у дослідженні було використано дані Опендатабот [3] щодо кількості перетинів кордону України за період січень 2022 – листопад 2023 рр., дані Kiel institute [1] щодо розміру міжнародної допомоги Україні, статистику повітряних тривог [8], агреговані щомісячні дані TopLead щодо кількості випущених ракет [6] та втрат особового і технічного складу ворога [2], дані ООН про чисельність вбитих і поранених під час війни в Україні [7].

Дослідження здійснювалося за допомогою регресійного аналізу, непараметричних методів аналізу взаємозв’язку, узагальнюючого показника структурних зрушень та центрованого балу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з даними Опендатабот [3] за 2022 рік кількість перетинів кордону громадянами України становила 13,381 млн осіб, а з країни – 15,596 млн осіб. З січня по листопад 2023 року включно налічується 14,016 млн перетинів кордону до України і 14,158 млн - з країни. За цілий рік, на який припав початок повномасштабного вторгнення, країну покинуло більше 2 мільйонів громадян, натомість сальдо міграції за 11 місяців 2023 року менше в 15,6 разів за сальдо 2022 року у цілому і становить -142 187 осіб. Для виявлення можливих причин позитивного або негативного сальдо перетинів кордону

України було відібрано наступний ряд чинників: кількість тривоги, середня тривалість тривоги, максимальна тривалість тривоги, кількість артилерійських обстрілів, зафіксована кількість вибухів [8], чисельність вбитих та поранених цивільних внаслідок обстрілів [7], загальний обсяг фінансової, військової та гуманітарної міжнародної допомоги [1], кількість випущених ракет по Україні [6], втрати особового складу та техніки ворога [2]. У ході регресійного аналізу було обрано змінні, які показали статистично значущий вплив на бінарну змінну міграції із рівнем значущості $\alpha=0,05$. Фінальна модель probit-регресії сальдо міграції за період з березня 2022 по листопад 2023 року побудована за допомогою пакету Statistica і включає незалежну змінну, що підпорядковується нормальному розподілу, – середню тривалість тривоги у хвиликах (табл. 1).

Таблиця 1

Результати розрахунків параметрів probit-моделі

N=21	Model: Probit regression N of 0's: 10 1's: 11 (base) Dep. var: Сальдо міграції Loss: Max likelihood Final loss: 9,746791667 Chi ² (1)=9,5710 p=,00198	
	Const.B0	Середня тривалість тривоги
Estimate	-6,45704	0,117597

Джерело: авторські розрахунки за даними [3; 8]

На підставі отриманого значення p-value моделі можна зробити висновок про статистично значущий вплив середньої тривалості повітряної тривоги на сальдо перетинів кордону України за період повномасштабного вторгнення. Для інтерпретації параметрів моделі здійснено перерахунок коефіцієнтів регресії у граничні ефекти і виявлено, що зростання тривалості повітряних небезпек збільшує імовірність негативного сальдо міграції на 4,6%.

Згідно з таблицею 2 розпізнавальні здібності моделі з урахуванням чутливості та специфічності є хорошими та становлять 70% і 72,7% відповідно (ROCI = 71,43%). Відношення шансів свідчить про те, що із

зростанням тривалості тривоги ризик зафіксувати від'ємне сальдо перетинів кордону України зростає в 6,2 разів.

Таблиця 2

Класифікація за результатами probit-регресії

Observed	Classification of Cases (base)		
	Odds ratio: 6,2222 Perc. correct: 71,43%		
	Pred.	Pred.	Percent
p	7	3	70,00000
neg	3	8	72,72727

Джерело: авторські розрахунки за даними [3; 8]

Розраховані коефіцієнти кореляції Спірмена вказують на статистично значущий прямий взаємозв'язок між кількістю зафіксованих тривог та жертв внаслідок обстрілів ($K_c = 0,614$), чисельністю вбитих і поранених та кількістю випущених по Україні ракет ($K_c = 0,557$). Коефіцієнт кореляції Спірмена для змінних міжнародна допомога і кількість запущених ракет є значущим і становить 0,517, що свідчить про відносно швидку реакцію міжнародної арени на масові обстріли України країною-агресором.

Від початку війни настрої та думки населення продовжують змінюватися в залежності від певних подій та чинників. До 24 лютого дві третини населення були впевнені, що справи України йдуть у неправильному напрямку, проте вже у березні 2022 року відбулися інтенсивні структурні зрушення (коефіцієнт Гатєва становить 0,69) і 76% українців відповіли, що країна рухається у правильне русло, борючись за незалежність і відбиваючи ворога з власних земель [5]. У жовтні 2022 року зафіксовано найвищий центрований бал впевненості у справах України – 0,71 балів, після чого спостерігається тенденція до погіршення настроїв громадян. У вересні 2023 року порівняно з жовтнем 2022 частка задоволених знизилась на 20 п.п., а $\bar{R}_0 = 0,38$ балів. Зокрема, 73% респондентів вважають, що економічне становище України за останні півроку погіршилось, а центрований бал оцінки власної забезпеченості

сягнув -0,98 балів [5]. Також спостерігається регіональна та вікова диференціація оцінки фінансового стану сім'ї за останні 6 місяців. Критерій узгодженості Пірсона за регіонами України перевищує критичне значення $\chi^2_{0,95}(12) = 21,03$ і дорівнює 36,8 - жителі Сходу та Півдня оцінили свої фінансові можливості гірше за громадян з Центру та Заходу України. Ймовірно, на це впливають щоденні обстріли прикордонних та окупованих міст, внаслідок чого відбувається відтік бізнесу, руйнація будівель та підвищення загрози життю населення. Респонденти віком 36-50 років і старші більш схильні вказувати, що їх забезпеченість погіршилась (центровані бали становлять -0,95 балів та -0,92 балів відповідно), ніж молодь ($\bar{R}_0 = -0,66$ балів).

Різняться думки серед вікових категорій і щодо майбутньої перемоги ($\chi^2 = 32,6$ при $\chi^2_{0,95}(10) = 18,31$) [4]. Молоде населення вважає, що на здобуття перемоги України у війні піде більше часу (38% респондентів впевнені, що на це піде більше року), ніж на це розраховують старші вікові групи (рис. 1).

Рис. 1. Центрований бал оцінки часу для перемоги України у війні

Джерело: авторські розрахунки за даними [4]

У залежності від впевненості у майбутньому країни від початку війни спостерігається тенденція до збільшення частки українців, що не планують повертатися додому. Станом на червень 2023 року частина такого населення зріс до 19% у порівнянні з 3% в квітні 2022 року (коефіцієнт Гатєва становить 0,33) [4]. Доволі велика кількість українців виїхали закордон, тому ймовірно, певна частка влаштували життя в іншій країні і не планують

повертатися на Батьківщину. Іншою причиною є внутрішньо переміщені особи, житло яких було зруйновано, а населені пункти – окуповані.

Висновки. Результати дослідження свідчать про те, що тривалість масованих ракетних ударів чинить вплив на бажання людей переміститися в більш безпечне місце. З кожною повітряною тривоною та випущеною ворожою ракетою кількість постраждалих цивільних зростає. Частка впевнених в правильності напрямку дій України продовжує знижуватись, а переважна частина населення вважає, що економічне становище країни продовжує погіршуватись. Більшість українців розуміють, що для досягнення перемоги над ворогом може знадобитись як мінімум півроку-рік від моменту опитування респондентів 1-2 червня 2023 року. Від цього залежить бажання і можливість українських біженців повертатися додому. Ймовірно, що чим довше триватиме війна, тим більше зростатиме частка тих, хто не планує вертатись. А враховуючи песимістичні настрої щодо перемоги у розрізі віку, вірогідно, шанси на повернення молоді в Україну менші за інші вікові групи.

Література

1. Ukraine Support Tracker. *Kiel Institute for the world economy*. URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/> (дата звернення: 06.02.2024).
2. Втрати ворога. TopLead. *UAWarinfographics: telegram-канал*. URL: <https://t.me/uawarinfographics/3157> (дата звернення: 06.02.2024).
3. 99% українців, які виїхали у 2023, повернулись до України. *Опендатабот: вебсайт*. 2024. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/ukrainians-emigration-trend-continues> (дата звернення: 06.02.2024).
4. Двадцять друге загальнонаціональне опитування. Настрої та економічне становище населення (1-2 червня 2023). *Соціологічна група «Рейтинг»:*

- вебсайт. 2023. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_druge_zagalnonaconalne_opituvanny_nastro_ta_ekonom_chne_stanovisch_naselennya_1-2_chervnya.html (дата звернення: 06.02.2024).
5. Двадцять четверте загальнонаціональне опитування «Україна в умовах війни». Настрої та економічне становище населення (5-7 вересня 2023). Соціологічна група «Рейтинг»: вебсайт. 2023. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_chetverte_zagalnonac_onalne_opituvanny_ukra_na_v_umovah_v_yni_nastro_ta_ekonom_chne_stanovi.html (дата звернення: 06.02.2024).
6. Запущені та збиті російські ракети. TopLead. *UAWarinfographics: telegram-канал*. URL: <https://t.me/uawarinfographics/3164> (дата звернення: 06.02.2024).
7. Захист цивільних осіб під час збройного конфлікту – листопад 2023 року. Організація Об'єднаних Націй Україна: вебсайт. 2023. URL: <http://surl.li/qgrmr> (дата звернення: 06.02.2024).
8. Статистика повітряних тривог. *Air-alarms.in.ua*. URL: <https://air-alarms.in.ua/> (дата звернення: 06.02.2024).